

A NEMZETI SZAKKÉPZÉSI ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI HIVATAL
Szakképzés-történeti Kutatócsoportja
tisztelettel meghívja

II.

SZAKKÉPZÉS-TÖRTÉNETI KONFERENCIÁJÁRA

Budapest, 2017. október 5.
Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZFH)
Könyvtára
Budapest, Szemere utca 7.

PROGRAM

10.00: Köszöntő: Takács László

10.10: Megnyitó: Bruckner László szakmai főtanácsadó, Nemzetgazdasági Minisztérium

10.20: *A mesterségek szerepe a települések fejlődésében* című tanulmánykötetet bemutatja:

Csete György Eörs közigazgatási főtanácsadó, NSZFH

10.30: Facsády Annamária: *Római aranyművesek a feliratok tükrében*

11.00: Boros István: *Mesterségbeli tudás a hellenizmus korának gondolkodásában*

11.30: Kordé Zoltán: *„Ahány nyelvet beszélsz, annyi embert érsz” (?) Példák a középkori magyarországi idegennyelv-ismeretről*

12.00: ebédszünet

13.00: Marton Szabolcs: *Középkori magyar borászat a Szerémségben*

13.30: Németh Csaba: *Az artes mechanicae a 15-16. század tankönyvirodalmában*

14.00: Fábíán Borbála: *Szakképzés és városfejlődés a Bácskában*

14.30: Takács László: *Férfias nők – a sztoikus nőideál hatása az európai gondolkodásra*

15.00: Zárszó

Boros István

Mesterségbeli tudás a hellenizmus korának gondolkodásában

A címben szereplő „hellenizmus” kifejezés csak jelzés értékű, mivel pusztán arra hivatott, hogy témánk időbeli behatárolására utaljon. Meglehetősen tág és összefoglaló értelemben vesszük a hellenizmus kora megjelölést, mivel konkrétan Arisztotelésztől kiindulva alexandriai Philónig elemezzük a mesterségbeli tudás és tevékenység értelmezését és filozófiai reflexióját, valamint azt, hogy a tárgyalt szerzők miként értékelik az egyes mesterségeket.

A modern kor szempontjából döntő és fontos, máig ható változások történnek a mesterségbeli tudás és szakmai gyakorlat területén. A „szakképzés” kilép a családi körből és más közösségekbe, azaz idegenbe mennek szakmát tanulni a fiatalok; szóbeliségről áttér az írásbeliségre. Mesterségekről és szakterületekről szóló művek, tankönyvek (elsőként az orvoslás és mezőgazdaság területén) születnek meg, létrejön az úgynevezett technikai szakirodalom (Fachliteratur).

Előadásunkban azt igyekszünk bemutatni, hogy ez az a korszak, amikor kialakulnak azok szemléleti és tartalmi formák, amelyek mind a mai napig az ember mesterségbeli, szakmai tevékenységének, és az erről alkotott felfogásának gyökerei. Már ugyanis nem az istenektől vagy a természet utánzásából, vagy éppenséggel egy bölcs embertől erednek a mesterségek, illetve a szakmák, hanem az ember racionális képességeként fogják fel. Ez az emberi tevékenység alkotó jellegénél fogva már nem a természet utánzására irányul, hanem a természet átalakításával biztosítja az ember fennmaradását, mégpedig oly módon, hogy újat alkot. Sőt, még ha nem is olyan hangsúlyosan, mint a hellenizmus időszakában, annak a felfogásnak a nyomait is megtaláljuk korunkban – nem egyszer súlyos és sürgető problémaként – miszerint a mesterségbeli tudás erény. A korszak szerzői (Arisztotelésztől Ciceróig) jutnak arra a belátásra, amely a mai aktuális képzési forma (duális képzés) ókori gyökere, nevezetesen hogy a mesterségbeli tudást ismeretek és „módszer” (vagyis gyakorlat) alkotják.

Takács László

Férfias nők – a sztoikus nőideál hatása az európai gondolkodásra

Az európai történelem során minden korban éles határ választotta el a szakmákat, foglalkozásokat annak megfelelően, hogy az adott tevékenységet férfiak vagy nők végezték. A XX. századot megelőző korszakokra tekintve azt látjuk, hogy voltak kizárólag férfiak által végzett tevékenységek, és voltak olyanok, amelyeket csak nők, s csak nehezen találni olyan szakmákat, amelyeket nők és férfiak egyaránt űzhettek. A szakmáknak női és férfi szakmákra való felosztása azonban számos körülménytől függött: azon túlmenően, hogy jelentős szerepe volt (van) a női és férfi fizikum különbségének (a nehéz fizikai munka végzése, pl. bányászat, a XX. századig kizárólag a férfiak feladata volt), jelentős szerepet játszott egy-egy korszakban és egy-egy (nemzeti) kultúrában a férfi és a női szerepek hagyományos meghatározása, a család- és életmodell, az adott (esetleg vallási) közösség „antropológiája”, a férfiről és nőről alkotott fölfogása, a női és férfi szerephez kötődő sztereotípiák stb.¹ Éppen ezért mindig különös figyelem fordult azok felé, akik átlépték a szigorúan szétválasztott szakmai szerepeket, és férfiként női, vagy nőként férfi szakmában érvényesültek. Erre tömeges példa a legújabb korig nem volt, így a kutatás során elsősorban egyedi esetek vizsgálhatók, miközben fontos föltárni azt, hogy a „határátlépés” milyen társadalmi, kulturális, vallási, egyéni egzisztenciális stb. környezetben valósult meg.

¹ Az antropológia kapcsán az adott kultúrát átható filozófiai háttérrel azért kell megemlíteni, mert a kereszténység pl. jelentős változást hozott az ókori pogány gyakorlathoz képest. Egyetlen példaként csak azt említjük, hogy míg a görögöknél és Rómában is léteztek nőkből álló papi testületek, vagy olyan házastárs papok, akik együtt végezték szakrális tevékenységüket, addig a kereszténység papi feladatot csak férfiakra ruházott, nőknek ezt nem tette lehetővé.

Kordé Zoltán

„Ahány nyelvet beszélsz, annyi embert érsz” (?)

Példák a középkori magyarországi idegennyelv-ismeretről

Az előadás arra keresi a választ, hogy a középkori Magyarországon mennyire volt elterjedt a (magyarhoz képest) idegennyelv-ismeret (nem számítva most a latint), biztosított-e ez valamilyen társadalmi változást az egyén életében. Kérdés az is, hogy mennyire tekintették a tolmácsolást, illetve a nyelvismerettel összefüggő tevékenységeket önálló mesterségnek, volt-e korabeli értelemben vett „képzés” jellege a nyelvek elsajátításának. Vizsgálni kívánjuk azt is, hogy függött-e a társadalmi helyzettől a nyelvismeret. Ennek érdekében különböző társadalmi rétegeket érintő (elsősorban Árpád-kori) forrásokból vett példákkal igyekszünk a kérdésekre választ adni – természetesen a véglegesség és a teljesség igénye nélkül.

Németh Csaba

Az artes mechanicae a 15-16. század tankönyvirodalmában

A 12. században jelent meg az az elmélet (Hugo de Sancto Victore *Didascalicon* című művében), amely a különféle mesterségeket hét „mechanikai művészet” (*artes mechanicae*) alá sorolta. Ez a felosztás számos és sokféle középkori műben ismétlődik rövidebb-hosszabb formában; olykor módosul, vagy a korban elérhető szakirodalmi források felhasználásával bővül. Az előadás azt vizsgálja, hogy ez a tisztán elméleti felosztás hogyan jelenik meg a kései középkor és korai újkor (itt a 15-16. század) latin nyelvű tankönyveiben. A vizsgálat iránya recepciótörténeti: azt próbálja körüljárni, hogy ezt a századokkal korábban felállított értelmezési keretet végső soron meddig tekintik érvényesnek és tovább örökíthetőnek a korai újkor oktatói.

Fábián Borbála

Szakképzés és városfejlődés a Bácskában

– szakképző intézmények szerepe Baja és Szabadka városfejlődésében a dualizmus korában –

Előadásomban a négy bácskai törvényhatósági jogú városból Baja és Szabadka szakképző intézményeinek a városfejlődésben betöltött szerepével foglalkozom a kiegyezés és az első világháború között. Az alföldi városok szakképzésének korábbiakban elhanyagolt kutatása fontos eredményekkel szolgálhat nemcsak a szakképző intézmények és a gazdaság fejlődésének megértéséhez, hanem a szakképzés és városfejlődés összefüggéseinek tanulmányozásához. Azért mert ezek a városok, különösen a bácskai települések, elsősorban a mezőgazdaságról voltak híresek és ismertek, mégis a 19. század második felében bekövetkezett fejlődésükhöz elengedhetetlen volt a helyi ipar fejlődése is. A Szabadkai ipartestület titkára 1908-ban így fogalmazott: „Valamely város fokozatos fejlődésének elengedhetetlen előfeltétele az, hogy iskolai és kulturális intézményei is fokozatosan fejlődjenek. Azok a hazai nagy városok, a melyek iskoláikat, kultúrintézményeiket fejlesztették, szaporították, mind közelebb jutottak a nyugati nagy városok magasabb színvonalához”.²

² A szabadkai iparkiallítás és karácsonyi vásár emlékalbumba és katalógusa, szerk.: Németh Simon, Szabadka, 1908. 11.